

Дневник на пристапувањето

ЗАПИС 4

НА МИЛИМЕТАР ДО ПРЕГОВОРИ

Андреја Стојковски

ЗА ДНЕВНИКОТ

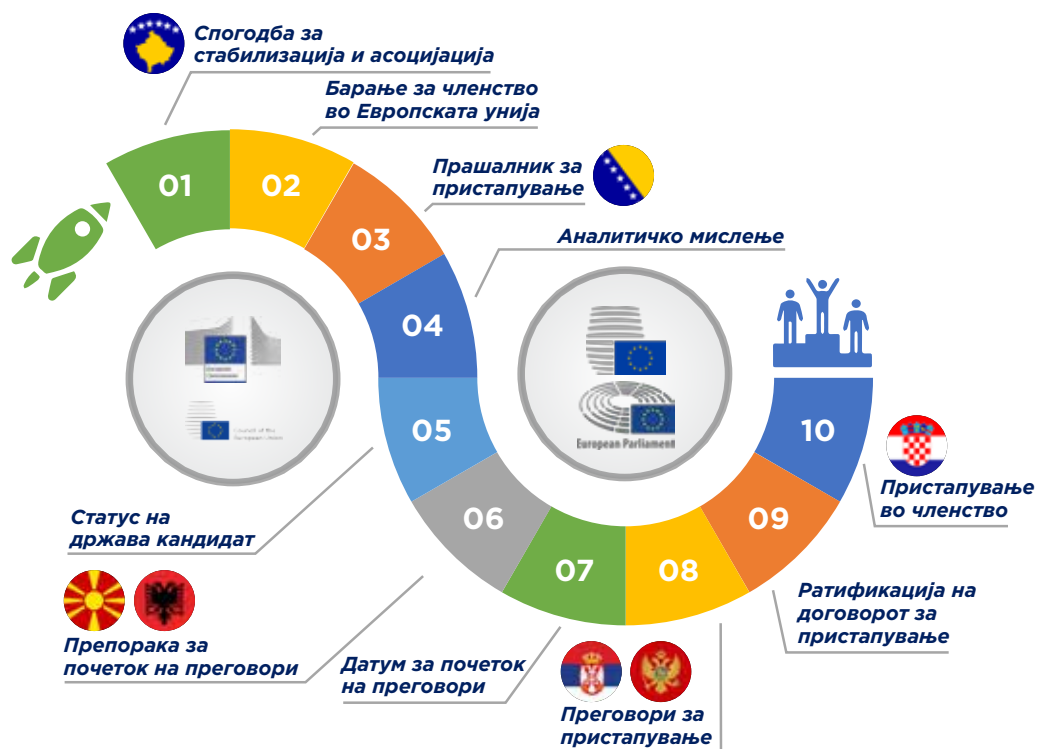
Дневникот на пристапувањето (натаму Дневникот), или на англиски Accession Log, е алатка на ЕВРОТИНК – Центарот за европски стратегии, преку која се следи работата на Владата на Република Македонија, развојот на европските политики, имплементирањето на итните реформски приоритети и редовниот политички дијалог меѓу Македонија и Европската Унија или, со други зборови, процесот на пристапување на Македонија во Европската Унија. Дневникот ќе се обиде да ги анализира и клучните случувања, како што се: состаноците на Советот на ЕУ, Европскиот совет или друг тип состаноци на високо ниво; различните документи што ги објавува Европската Унија, а се поврзани со политиката на проширувањето, како и другите глобални случувања што влијаат врз политиките на Европската Унија, а со тоа и врз политиките на Република Македонија. Конечно, преку Дневникот ќе се следат и другите процеси, политики, документи и случувања кои се поврзани со стратескиот приоритет на Македонија - да стане дел од ЕУ и од НАТО.

Во своите поединечни записи, Дневникот ќе анализира, ќе утврдува репери, ќе предлага алтернативи на политиките и ќе застапува одредени решенија. Записите ќе бидат куси обраќања на соодветна тема, изработени врз основа на анализата на:

- податоците добиени од ЕВРОМЕТАР, односно од теренските истражувања на другите организации;
- податоците добиени од другите истражувања и анализи на ЕВРОТИНК, односно од истражувањата и анализите на другите организации;
- исказите добиени преку структурирани интервјуа со релевантни соговорници, преку организирани фокус-групи, односно преку спроведените едукативно-дебатни сесии EUROTALK;
- објавените документи на Европската Унија, Европската комисија и/или на владите на државите-членки, документите на НАТО и на членките на Алијансата, како и документите на Владата на Република Македонија;
- објавите во медиумите во Република Македонија и во државите-членки.

НА МИЛИМЕТАР ДО ПРЕГОВОРИ

На 26 јуни 2018, Советот на Европската унија утврди заклучок со кој го прифати Извештајот за Македонија на Европската комисија¹ и препораката за отворање на преговорите за пристапување во членство во Унијата. Заклучокот на Советот на Европската Унија вели „...Советот одлучи позитивно да одговори на опишаниот напредок остварен од Македонија и го утврди патот за отворање на пристапните преговори во Јуни 2019...“² продолжувајќи натаму со очекувањето дека доколку ваквата одлука биде потврдена од Европскиот совет, првата меѓувладина конференција ќе се одржи најдоцна до крајот на 2019 година. Од друга страна, два дена подоцна, европските лидери под претседателство на Доналд Туск со формулацијата: „Европскиот Совет ги поддржува заклучоците за проширување и процесот на стабилизација и асоцијација усвоени од Советот на 26 јуни 2018.“³ дополнително го отвора процесот и ги утврдија следните чекори.

Ваквата фактичка состојба и утврдените заклучоци реално ја ставаат Македонија во поинаква фаза на пристапување во Европската унија. Република Македонија повеќе не е држава кандидат (**Candidate Country**), туку држава во процес на пристапување (**Accession Country**) и се наоѓа во фаза и момент во кој не била никој пат до сега. Ваквиот статус го потврди и австриската амбасадорка во Република Македонија, Н.Е. Ренате Коблер, кога при претставувањето на приоритетите на

¹ <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-the-former-yugoslav-republic-of-macedonia-report.pdf>

² <http://www.consilium.europa.eu/media/35863/st10555-en18.pdf>

³ <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/06/29/20180628-euco-conclusions-final/>

австриското претседателство кажа дека: „...Македонија никогаш не била поблиску до Унијата отколку сега...“⁴ притоа потврдувајќи дека државите од Западниот Балкан и нивната европска перспектива остануваат врвен приоритет на новото претседателство. Дополнително, по усвојувањето на заклучоците на Советот за општи прашања (**GAC**), комесарот за соседска политика и проширување, Јоханес Хан⁵ изјави дека подготовките за преговори од страна на Европската комисија ќе започнат веднаш, а со цел да се изврши скрининг процесот, да се изработи преговарачката рамка, како и да се утврдат реперите за отворање на преговорите во клучните поглавја. Посетата на комесарот Хан и практичното отворање на скринингот ќе се случи на 20 дена по заклучокот на Советот и 5 дена по затворањето на Самитот на НАТО во Брисел, на 17 јули 2018 година⁶. До тогаш, државата мора да биде подготвена за новата фаза во која влегуваме, колку од страна на власта и институциите, толку и од страна на општеството.

Три научени лекции

Можеби веќе доцниме, но сепак, имајќи ги предвид состојбите со пристапувањето и статусот на Република Македонија до постигнувањето на договорот за стратешко партнерство со Грција, сега е вистинскиот момент за отворање на дебата во која ќе се аргументира за структурата за водење на преговорите, нејзината институционална организација, учеството на Собранието на Република Македонија, но и на граѓанското општество се првата тема за која треба да се зборува. Втората тема за која, исто така, треба да се зборува, се однесува на профилот на идниот главен македонски преговарач и карактеристиките/квалитетите/искуството кои тој треба да ги поседува.

Ваквата постапка ќе обезбеди *прво*, гаранција за улогата на Собранието на Република Македонија, *второ*, гаранција на улогата на граѓанското општество и *трето*, изградба на најширок општествен и политички консензус. Споредна придобивка ќе биде подобрувањето на политичкиот дијалог и функционирањето на институциите. Конечно, ваквата постапка ќе не претстави во светлото на кредибилен партнер кој знае што сака и со кој ќе може да се преговара.

Отворањето на дебатата, покрај тоа што ќе овозможи транспарентен процес, преку вклучувањето на граѓанското општество ќе овозможи и поголемо разбирање на јавноста за преговорите и реформите, како и нивна поголема поддршка за истите. Од друга страна, постигнувањето на најширок општествен и политички консензус околу профилот на идниот главен македонски преговарач и карактеристиките /квалитетите /искуството кои тој треба да ги поседува не само што ќе ја зајакне неговата позиција, туку ќе ги олесни преговорите и конечно ќе има извонредна можност да ги обедини граѓаните зад пристапувањето.

4 <https://tv21.tv/mk/?p=182903>

5 <https://www.rferl.org/a/preparations-for-eu-accession-talks-with-macedonia-to-start-immediately-hahn-says/29324099.html>

6 <https://www.libertas.mk/osmani-tvr-di-deka-nikoj-ne-mozhe-da-go-bl/>

Пристапните преговори се долготраен процес

Анализата на процесот на пристапување кај државите кои во ЕУ пристапија во 2004, 2007 и 2013 година⁷ покажува дека преговорите се долготраен процес. Во последните три бранови на проширување преговорите во просек траеле речиси шест години, или 70 месеци. Овој период го вклучува и времето потребно за ратификација на Договорот за пристапување од страна на постојните држави-членки.

Во случајот на Црна Гора, отворањето на пристапните преговори се случи во јуни 2012 година. Оттаму, произлегува дека државата преговара цели шест години. Во моментот Црна Гора има отворено 33 од вкупно 35 поглавја, а нема изгледи дека преговорите ќе бидат финализирани и затворени во догледно време.

Од друга страна, Србија по отворањето на преговорите во 2012 и формалниот почеток на преговарачкиот процес во јануари 2014 година до овој момент има отворено 14 поглавја и е многу далеку од нивно затворање.

Ако оваа динамика се примени на Македонија, се чини дека преговорите веројатно би завршиле во 2025 година или една година подоцна. Токму онака како што проектира Веродостојната стратегија⁸ објавена во февруари годинава.

⁷ Во овие три бранови на проширување во ЕУ пристапија вкупно 13 држави членки: Естонија, Литванија, Летонија, Полска, Чешка, Словачка, Унгарија, Словенија, Кипар, Малта, Романија, Бугарија и Хрватска.

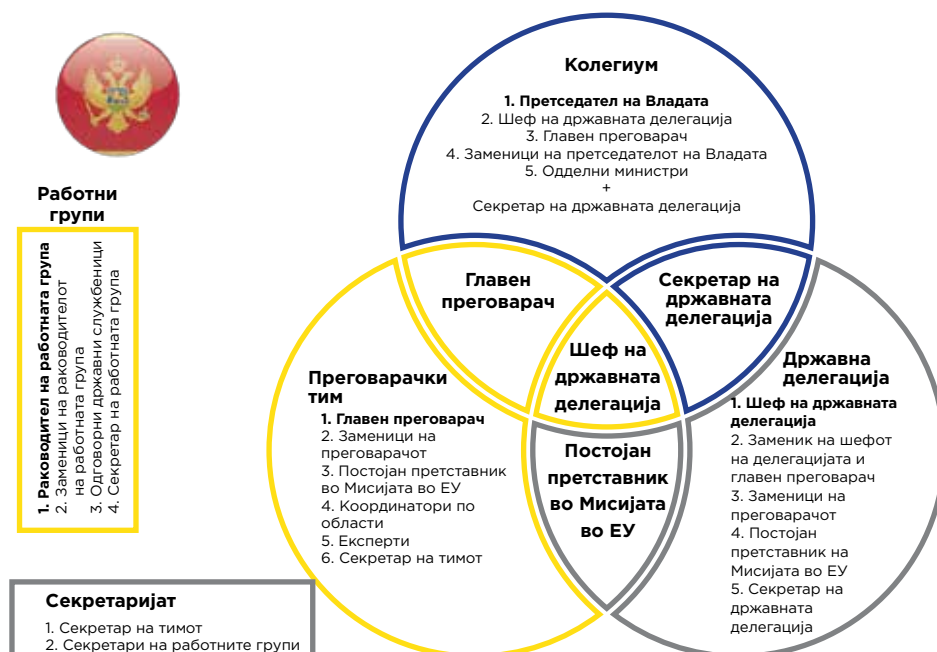
⁸ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-credible-enlargement-perspective-western-balkans_en.pdf

ПРЕКУ СТАБИЛНА СТРУКТУРА ВО ОДБРАНА НА НАЦИОНАЛНИОТ ИНТЕРЕС

Сите држави од последните три бранови на проширување, во моментот на отворањето на преговорите, имале јасно утврдена структура за водење на преговорите која била добро запознаена со процесот на пристапување и општествено-економските состојби во сопствената држава. Секоја од новите држави-членки во пристапните преговори се користела со капацитетите на познавачите на процесот поставувајќи ги на вистинското место во вистинското време, како делови од работните групи за подготовка на преговарачките позиции, членови на преговарачкиот тим, или пак како главни преговарачи.

Од анализата на преговарачките структури на новите држави-членки и на државите во процесот на пристапување може да заклучиме дека нема стандард за структура на преговарачкиот процес. Напротив, секоја од државите, структурата за преговори ја составува согласно условите внатре во државата. Сепак, она што е заедничко за сите држави, а тоа впрочем произлегува и од барањата на Европската комисија е формирањето на државна делегација за преговори и преговарачки тим како две одделни тела.

Двете тела имаат јасно разграничени надлежности што било практика во сите анализирани случаи. Државната делегација го води политичкиот дел на преговорите и средбите на меѓу-владината конференција. Преговарачкиот тим ја има задачата да ги води преговорите во нивната редовна комуникација на техничко и експертско ниво. Од ваквото разграничување на работите исклучок се четири од анализираниите држави каде што државната делегација го инкорпорира во својот состав и преговарачкиот тим.

Државните делегации за преговори со Европската унија кај сите од анализираниите држави биле или пак се различни по обем, секако и по состав. Најчесто, или дури кај 8 од анализираниите држави, државните делегации биле составени од министри, односно заменици-министри, постојаниот претставник во Мисијата во ЕУ и главниот преговарач. Кај неколку од овие 8 држави, делегациите ги сочинувале и други во рангот на високи државни службеници, додека кај 4 држави составот бил збогатен и со учество надворешни експерти. Дури четири од анализираниите држави во составот на државната делегација го инкорпорирале и преговарачкиот тим. Од друга страна, кај сите анализирани држави, преговарачки тим вообичаено бил составен од државни службеници, дипломати и надворешни експерти кои во процесот треба да донесат теоретски знаења, отвореност и јавност во работата и широка општествена поддршка.

Имајќи го предвид фактот дека државната делегација го води политичкото ниво на преговорите, истата во анализираниите случаи најчесто ја предводеле министри од Владите на анализираниите држави. Во 5 случаи, државната делегација ја предводел министерот за надворешни работи, а во 4 случаи шеф на делегацијата бил министерот за европска интеграција. Во 3 случаи шеф на делегацијата биле министрите за надворешни работи и европска интеграција, или европски прашања. Само во еден случај, шеф на државната делегација бил висок државен службеник, а во истиот случај државната делегација го опфаќала и главниот тим за преговори.

Со задачата да ги подготвуваат нацрт-преговарачките позиции и да прават анализи на усогласеноста, како и анализи на финансиско и општествено-економско влијание од усогласувањето кај сите држави од анализата се занимавале посебни работни групи формирани според поглавјата на европското законодавство. Изборот околу составот на работните групи е прилично ограничен. Составот вообичаено се

избира од редот на државните службеници, а може да биде и збогатен со надворешни експерти. Практиката е целосно поделена, иако искуствата се индикативни во однос на успехот.

Последното искуство од проширувањето, или пристапувањето на Хрватска и она на Србија и Црна Гора покажува сличности кога зборуваме за целата структура. Притоа, почнувајќи од Хрватска, секоја наредна држава покажува отстапување во однос претходната, а во врска со структурата или пак составот на различните тела во истата. Конечно, почнувајќи од Хрватска, секоја наредна држава покажува отстапување во однос на претходната и во начинот на создавање на структурата на работните групи, а особено во однос на вклученоста на граѓанското општество.

Гласот на граѓаните

Структурата за пристапување е нецелосна, ако во неа не биде слушнат и гласот на граѓаните. Истиот може да доаѓа директно од граѓанското општество и организациите кои се активни во различните сектори кои ги опфаќаат поглавјата на преговорите, односно преку народните избраници и учеството на националните парламенти на државите кои минуваат низ процесот.

Кога станува збор за вклучувањето на граѓанското општество во пристапните преговори, анализата на последните три случаи од пристапувањето покажува воедно и три различни модели за истото. Во **Хрватска** системот за политичка транспарентност и одговорност, како и за инклузивност на процесите на донесување на одлуки биле одамна добро познати. Меѓутоа, структурата создадена од 1800 експерти, државни службеници, членови на академската и бизнис заедницата и претставници на граѓанското општество се соочила со потребата да се обезбеди итност во процесот и проблемот да се гарантира тајноста на документите и преговарачките позиции. Искуството покажува дека структурата била исклучително подложна на политички притисоци, а вклучените надворешни членови (*претставниците на деловната и академската заедница, односно на граѓанското општество*) поради нивната неорганизираност полека завршиле надвор од структурата. Причина повеќе било и немањето на вистински интерес за сите 35 поглавја. Впрочем, сите НВО покажуваат различен интерес за различните политики, а вообичаено најсилен интерес привлекуваат само одреден број на заеднички политики вклучувајќи ги оние во поглавјата 23 и 24, поглавјето 27 и уште одреден број на поглавја. Конечно, немањето на јасна престава за тоа што се нивните задачи придонело претставниците на граѓанското општество да изгубат интерес за процесот воопшто, што од друга страна се прикажало и кај граѓаните и нивниот интерес на референдумот за конечното пристапување.

Искуството на Црна Гора во пристапувањето е малку поразлично од она на Хрватска и се заснова на Аналитичкото мислење кое Европската комисија го изработи по барањето на членство во Унијата. Постапувајќи по предлозите на Владата на Црна Гора работеше на структурата за водење на преговорите. Структурата се заснова на три столбови, а се поврзува со **Советот за соработка и развој на граѓанските организации** и нивните контакт точки од министерствата (*институционален столб*), **Указот за начинот и постапката за воспоставување на соработка помеѓу администрацијата и граѓанското општество** и **Указот за начинот и постапката за спроведување на консултации со јавноста** (*правен столб*) и **Стратегијата за развој на**

граѓанските организации (*стратегиски столб*). Вака поставената структура значеше дека во преговорите ќе постои најширок простор за учество на граѓанското општество и за негова претставеност во преговорите. Тоа го зајакнува демократскиот капацитет на структурата и го намалува нивото на поплаки од страна на граѓанските организации. Сепак, најголемо учество е забележано во поглавјето 23, а главните забелешки кои граѓанските организации ги упатуваат до Владата во процесот се однесуваат на нивото на нивна вклученост, на позициите во работните групи, динамиката на работата и транспарентноста.

Конечно, **Србија** во процесот на пристапување влезе најдоцна, а го имаше на увид и искуството на другите две држави од Западниот Балкан. Моделот кој го избра Владата во Србија беше отвореност за учество на граѓанското општество во одделни сегменти на процесот, како и постојан дијалог на граѓанското општество и преговарачкиот тим (главниот преговарач и преговарачите од работните групи) за сите прашања на процесот. Во подоцнежна фаза, структурата доживеа трансформација со дополнување на тимот за преговори со претставник на граѓанското општество, односно со утврдувањето на платформата која ја нуди **Националната конвенција за Европска унија** како простор за дебата по сите преговарачки поглавја кои се од интерес за платформата и утврдување на мислења и препораки. Сепак, на крајот работните групи и тимот за преговори ги разгледуваат овие мислења и препораки и одлучуваат по нив.

Конечно, вклученоста на националните парламенти во процесот на пристапувањето е од особено значење. Истата може да се направи поради потребата да се одобрат нацрт-преговарачките позиции, или пак истите да бидат разгледани и поддржани од сите политички партии. Во одредени случаи, националните парламенти дури служат и како платформа за посериозен и најсеопфатен консултативен процес во кој ќе бидат вклучени сите заинтересирани страни. Заклучокот е дека речиси и да нема држава од анализираните која го нема вклучено националниот парламент во процесот. Вклучувањето вообичаено било преку постојните комисии за европска интеграција или европски прашања, но постојат примери на вклученост во процесот на сите секторски комисии, или пак на поголемиот дел од истите во националниот парламент. Од анализата има само една држава која во процесот на преговори го искористила Националниот совет за европска интеграција, Хрватска, како форум за анализа, дискусија и подобрување на преговарачките позиции, како и форум за постигнување на национален консензус околу истите. Во случајот со последните две држави, Црна Гора го користи примерот на вклучување или зајакнување на позициите на одреден број на постојни комисии од националниот парламент, додека Србија, го следи мнозинскиот пример на јакнење на позицијата на Комисијата за европски прашања.

Политичар, дипломат, државен службеник или „само“ експерт?

Последното прашање, иако веројатно нема да ги исцрпи сите теми за разговор во однос на структурата е профилот на главниот преговарач. Искуствата се различни и зависат од интересот на Владите, односно од политичкиот систем на државата која пристапување. Сепак, според податоците за преговорите за пристапување од проширувањето 2004 и 2007 година, како и државите во процесот на пристапување⁹ и достапните биографски податоци за главните преговарачи, можат да се изведат следните заклучоци:

- Во времето кога ја вршеле, односно додека ја вршат функцијата главни преговарачи, најголемиот дел од преговарачите биле министри и заменици министри, или вкупно 6, од кои 2 според политичкиот систем во државата во истиот период биле и пратеници. Меѓу преговарачите имало 8 дипломати и дипломати од кариера, 3 граѓански активисти, 1 државен службеник, 3 новинари и 1 поранешен претседател;
- Најголемиот дел главните преговарачи, или 12 од вкупно 16 во одреден период од својата кариера работеле во Министерствата за надворешни работи на сопствената држава или пак имале друго дипломатско искуство. Шестмина од нив имале дипломатско искуство во постојаните мисии на сопствените држави во Брисел, а 2 во мисија на мултилатерала;
- Исто толку од главните преговарачи, или повторно 11 имале познавање на работата на Европската унија и нејзините институции; искуство кое го стекнале од својата работа како дипломати, или пак од формално образование, односно од друго професионално искуство;
- Безмалку половината од главните преговарачи кои беа анализирани, или точно 7 имале искуство од преговори со Европската унија, или некој друг мултилатерален форум, односно билатерални преговори со различни држави;
- Сите главни преговарачи биле лица кои имале огромна харизма помеѓу своите колеги и соработници. Дел од нив (4) биле надалеку познати и признати научни работници; дел од нив (10) успеале да изградат политичка кариера, биле министри, заменици-министри, пратеници или специјални пратеници на своите претседатели и влади, а еден бил и претседател на државата.

⁹ Турција, Хрватска, Црна Гора и Србија

АНЕКС 1 – КОЛКУ ТРААТ ПРЕГОВОРИТЕ

Преглед на должината на преговорите во последните проширувања 2004/2007

Држава	ЕС/ССА потпишана	ЕС/ССА стапува во сила	Апликација за членство	Почеток на преговори	Членка на ЕУ	Преговори ¹⁰ [месеци]
Унгарија	12/91	02/94	03/94	03/98	05/04	75
Полска	12/91	02/94	04/94	03/98	05/04	75
Словенија	06/96	02/98	06/96	03/98	05/04	75
Естонија	06/95	02/98	11/95	03/98	05/04	75
Чешка	10/93	02/95	02/96	03/98	05/04	75
Кипар	12/72	06/73	07/90	03/98	05/04	75
Латвија	06/95	02/98	10/95	02/00	05/04	51
Литванија	06/95	02/98	12/95	02/00	05/04	51
Словачка	10/93	02/95	06/95	02/00	05/04	51
Малта	12/70	04/71	07/90	02/00	05/04	51
Бугарија	03/93	02/95	12/95	02/00	01/07	84
Романија	02/93	02/95	06/95	02/00	01/07	84
Турција	09/63	12/94	04/87	03/01	?	?
Хрватска	10/01	02/05	02/03	10/05	07/13	92
Исланд			07/09	07/10 ¹¹	?	?
Црна Гора	10/07	05/10	12/08	06/12	?	?
Србија	04/08	09/13	12/09	01/14	?	?
Македонија	04/01	04/04	03/04	?	?	?

*Од табелата може да се види колку време секоја од државите
потрошила за процесот низ којшто треба Македонија допрва да
поминува*

¹⁰ Вклучен е и периодот на ратификација од државите-членки на ЕУ

¹¹ <https://www.theguardian.com/world/2015/mar/12/iceland-drops-european-union-membership-bid>

АНЕКС 2 – ГЛАСОТ НА ГРАЃАНИТЕ ВО ПРЕГОВОРИТЕ

Преглед на влијанието на граѓаните и учеството на граѓанските организации во преговарачкиот процес

Држава	Србија	Хрватска	Црна Гора
Обем на учество на граѓански организации	+ нема задолжителна рамка; недостига транспарентност	+ делумно учество; отвореност за учество на граѓанско општество; недостига транспарентност;	+ формализирано и задолжително; недостига транспарентност;
Организираност на граѓанските организации	+ навремено организирано повеќе платформи	+ задоцнета организација; Коалиција 112;	+ организирано по потреба; Коалиција за мониторинг на поглавјето 23;
Активности на граѓанските организации	учество во сегменти од процесот; извештаи од сенка; консултации;	засновано на експертиза; притисок од основата кон врвот;	засновано на експертиза; извештаи од сенка; застапување;
Владина позиција во однос на учеството	не се дел од структурата за преговори; една платформа има ексклузивност	учество на експерти на индивидуална основа; граѓанските организации се исклучени од процесот, или барем некои биле;	вклучени во структурата за преговори;
Севкупна соработка Влада-Граѓанско општество	нема јасна пракса; различен однос кон различни иницијативи;	слаба пракса; има интензивен притисок од основата кон врвот и притисок кон ЕУ;	+ треба да се подобрат одредени аспекти;
Учество на национални парламенти	Одбор за европски интеграции	Национален совет за европски интеграции	постојани комисии во рамките на националниот парламент;
Улога на националните парламенти	дава мислења по преговарачките позиции; добива извештај за текот на пристапувањето и за текот на преговорите;	гради консензус за преговарачките позиции; добива извештај за текот на преговорите;	учествува во сегменти од процесот; дава мислење по преговарачките позиции; добива извештај за текот на преговорите;

АНЕКС 3 - КОИ СЕ ИЛИ БЕА ГЛАВНИТЕ ПРЕГОВАРАЧИ

Алар **СТРАЈМАН** (ЕСТОНИЈА), *дипломат од кариера*

Дипломирал **германистика** во 1989 година на Универзитетот во Тарту. Во периодот 1989-1990 година работел во приватниот сектор, а во 1991 година се вработил во Министерството за надворешни работина Естонија. Во Министерството бил на повеќе високи позиции, меѓу кои: 1991-1993 советник во **Одделот за трговски прашања** и шеф на естонската делегација за трговски преговори со Швајцарија, Шведска, Латвија, Литванија, Словенија, Чехија, Словачка, Полска, Унгарија и Турција. Во периодот 1992-1993 бил именуван за *извршен секретар* на **Комисијата за развојна соработка** на Владата на Естонија, додека помеѓу 1993 и 1996 бил советник, *заменик шеф на мисија* во **Амбасадата во Шведска**, односно помеѓу 1996 и 1997 генерален директор за економски прашања.

Помеѓу 1997 и 2003 година, амбасадорот Страјман бил назначен за *потсекретар за Европска интеграција*, односно во 1998 и за *заменик шеф на делегацијата* за пристапни преговори со Европската Унија и **главен преговарач**. Во 2003 ја презел должноста амбасадор, *постојан претставник* во **Советот на Европа**, додека во 2007 стапил на должност како амбасадор во **Шведска**, а од 2011 до 2015 година ја извршувал функцијата *генерален секретар* на **Министерството за надворешни работи**.

Од 2015 година е вонреден и ополномоштен амбасадор на Естонија во **Франција, Монако и Тунис**, а од 2017 година ја презел и должноста како амбасадор при **Организацијата за економска соработка и развој (OECD)**.

Јоргос **ВАСИЛИУ** (КИПАР), *политичар*

Како мал се доселил во Унгарија со неговите родители, се стекнал со образование, а се запишал и на студии на Универзитетот во Будимпешта. За време на студиите, а по советската инвазија ја напушта Унгарија и емигрира во Лондон, каде ги завршил студиите на Универзитетот на Лондон.

По враќањето на Кипар, а со поддршка на Прогресивната работничка партија (**AKEL**) е избран за трет *Претседател на Република Кипар* (1988-1993) и основач и лидер на Партијата на обединетите демократи (**EDI**). За време на неговиот мандат како Претседател, Кипар доживеал невиден економски пораст. Тој бил воедно заслужен за напуштањето на практиката за водење на тајни полициски досиеја за кипарските граѓани и нивните политички уверувања. Работел на преговорите за кипарскиот проблем врз основа на предлогот на Бутрос Гали, иако проблемот не бил надминат и по завршувањето на неговиот мандат во 1993 година.

Бил *главен преговарач* во пристапните преговори со ЕУ од 1998 до 2003 година, а потоа продолжил да учествува во меѓународни политички и општествени организации и настани.

Моментно членува во **Европскиот совет за толеранција и помирување**, копретседаван од поранешниот полски претседател Александар

Квашњевски и претседателот на Европскиот еврејски конгрес Вјачеслав Моше Кантор.

Андрис **КЕСТЕРИС** (ЛАТВИЈА), дипломат од кариера

Својата кариера ја започнал во 1987 како *предавач* по политички науки на **Универзитетот на Латвија** во Рига. Во 1990 година се вработил во Министерството за надворешни работи каде извршувал повеќе важни функции, меѓу кои: од 1994 година како *вонреден и ополномоштен амбасадор* во **Германија**, а од 1998 година како *потсекретар за мултилатерални прашања*.

Во 1999 година бил назначен за *главен преговарач* за пристапување во Европската унија, а од 2003 година бил и времен *амбасадор* во мисијата во Европската унија, а по пристапувањето и прв *постојан претставник* на Латвија во **Европската унија**.

По изборот на комесарот за енергетика и прв комесар на Латвија, Андрис Пиебалгс, Кестерис бил назначен за негов *шеф на кабинетот*, а подоцна, од 2010 година и за *главен советник* во **Генералниот директорат за проширување**.

Петруш **АУСТРЕВИЧИУС** (ЛИТВАНИЈА), политичар, граѓански активист, дипломат

Аустревичиус е литвански либерален политичар, дипломат, граѓански активист кој по завршувањето на студиите по економија на Универзитетот во Вилнус, во периодот 1988 до 1991 година работел како *помлад истражувач* на **Институтот за економија** на Литванската академија на науки.

Во 1991 година се вработил како *постар специјалист*, а потоа и *прв секретар* на **Министерството за надворешни работи**, додека во 1992 и 1993 година следел извршна школа за дипломатија на Институтот Хувер на Универзитетот Стенфорд во Калифорнија. Како дипломат, најнапред бил назначен за *вршител на должност* во амбасадата во **Финска**, а потоа од 1994 до 1997 година и за резидентен *амбасадор*. По завршувањето на мандатот бил *советник за надворешна политика* на Претседателот на Владата, а потоа и *Генерален директор* на **Европскиот комитет во Владата** и *Генерален секретар* на **Владата** од 1999 до 2000 година.

Во 2000 година се вратил во Министерството за надворешни работи како *слободен амбасадор*, а во 2001 година бил именуван за *главен преговарач* за пристапување во **Европската унија**. Во периодот 2003 и 2004 година паралелно со работата на преговорите бил *предавач* на **Институтот за меѓународни односи и политички науки** на Универзитетот од Вилнус.

По пристапувањето бил *пратеник* во националното собрание на Литванија, а од 2014 година бил избран за пратеник во Европскиот парламент.

Ричард **КАЧИА-КАРУАНА** (МАЛТА), *финансиски аналитичар, политичар*

Ричард Качиа-Каруана дипломирал економија на Колеџот на Св. Едвард и на Лондонската бизнис школа, а членувал во Институтот за маркетинг, Друштвото за истражување на пазарот на Обединетото Кралство и во Институтот на медијатори.

Во текот на 80тите и 90тите помеѓу политичките ангажмани во Владата на Малта, имал успешна кариера како *финансиски аналитичар* и *консултант* во **КРМГ Малта** каде во периодот 1996 до 1998 година бил *постар консултант*. Во периодот 1983 до 1985 година бил директор на **ГАЛУП** за Малта, а крајот на 80тите го затекнал на позиции во **Развојната корпорација на Малта** и во **Корпорацијата за надворешна трговија на Малта** (1987-1992).

Од 1991 до 1996 година бил *шеф на кабинетот* на **Претседателот на Владата** на Малта, за во 1998 година да биде назначен за *главен преговарач* за пристапувањето во **Европската Унија**. Од мај 2004 година, па се до 2012 година бил *постојан претставник* на Малта во Европската Унија.

Во одреден период од својата кариера бил и *генерален директор* во **Народната банка на Малта**.

Јан **ТРУШЧИНСКИ** (ПОЛСКА), *дипломат од кариера*

Јан Трушчински дипломирал надворешна трговија во 1972 година на Одделот за надворешна трговија на Централната школа за планирање и статистика, денес Варшавска економска школа, а магистрирал економија и европски интеграции. Дополнително специјализирал германистика и меѓународно јавно право во 1985 година.

Веднаш по дипломирањето, во 1972 година, се вработил во **Министерството за надворешни работи** на Полска, најпрвин како експерт за европска интеграција, а потоа од 1978 како втор секретар во **Амбасадата во Хаг**. Во период од една година, 1988-1989, бил советник во **Постојаната мисија на Полска во Брисел**, а потоа и министер-советник во мисијата до 1993. Во 1996 година Трушчински се враќа во мисијата како постојан претставник, на која функција останал до 2001 година.

По завршувањето на неговиот мандат во мисијата во Брисел, во 2001 година бил именуван за Советник за ЕУ на **Претседателот на Полска**. Во истиот период, од 2001 до 2003 бил и *главен преговарач* за пристапувањето на Полска во ЕУ.

По завршувањето на преговорите го напуштил министерството и бил *извршен директор* на **Полско-Германската фондација за соработка**, а во 2006 се придружил на службите на ЕУ, најпрвин како *заменик-генерален*

директор во **Директоратот за проширување**, а потоа и како *генерален директор* во **Директорат за образование и култура** на Европската комисија. Предава Европска унија и европски прашања на **Варшавската академија – Висла** и на **Полската дипломатска академија**.

Јан **ФИГЕЛ** (СЛОВАЧКА), *политичар*

Со формално образование се стекнал на Универзитетот во Кошице, каде што студирал електроника и добил звање дипломиран електро инжињер. По дипломирањето работел како научен работник задолжен за истражување и развој во компанија за електроника во Прешов.

Во 1990 година се придружил на конзервативното Христијанско-демократско движење, а две години подоцна бил избран за член на **Националниот совет на Словачка** каде членувал во **Комисијата за надворешна политика**, а потоа и во словачката делегација при Советот на Европа. Во 1998 година го напуштил своето пратеничко место за да биде именуван за *потсекретар* во **Министерството за надворешни работи**, позиција од која бил именуван за *главен преговарач* во **пристапувањето во ЕУ**. Додека бил главен преговарач, ја претставувал и Словачката влада во Европската конвенција за иднината на Европа.

На изборите за Националниот совет во 2002 бил повторно избран за член, покрај неговиот ангажман како главен преговарач. Во Советот останал се до 2004 кога бил именуван за прв словачки *Еврокомесар*. Во **Европската комисија** на Барозо служел како Еврокомесар за образование, обука и култура, а покривал и спорт, млади и односи со граѓанското општество.

Од 1995 до 2000 предавал меѓународни односи на **Универзитетот во Трнава**.

Јанез **ПОТОЧНИК** (СЛОВЕНИЈА), *универзитетски професор, истражувач, политичар*

Пред пристапувањето во политиката изградил успешна академска кариера. Дипломирал економија на Економскиот факултет на Универзитетот во Љубљана во 1982 година. Повисоките стручни и научни звања ги стекнал на истиот универзитет. Магистрирал економија во 1989 година, а докторирал во 1993 година. во периодот помеѓу 1984 и 2001 работел како *истражувач*

на **Институтот за економски истражувања** во Љубљана, а бил и *заменик директор*, односно *директор* на **Институтот за макроекономска анализа и развој** во Љубљана. Од 1991 до 2004 бил *вонреден професор* на **Правниот факултет** на Универзитетот во Љубљана каде што предавал статистика и економика.

Во април 1998 година бил именуван за *главен преговарач* на Словенија за **пристапување во ЕУ**. Паралелно, во текот на 2000 бил *в.д. директор* на владината **Канцеларија за европски прашања**, а во јуни 2001 бил именуван за *министер без ресор* задолжен за **европски прашања**.

По пристапувањето во Европската унија бил именуван за *Еврокомесар* за **наука и истражување**, а по европските избори, од октомври 2009 година, за *Еврокомесар* за **животна средина**.

Ендре **ЈУХАШ** (УНГАРИЈА), *адвокат, дипломат од кариера, државен службеник, политичар*

Дипломирал на Правниот факултет при Универзитетот во Сегед, Унгарија во 1967 година. Веднаш по дипломирањето, во периодот од 1969 до 1972 година, посетувал постдипломски студии по Компаративно право на Универзитетот во Стразбур, Франција. Пред да го заврши магистерскиот труд положил правосуден испит и во 1970 година пристапил кон унгарската адвокатска комора.

Во работното досие на Јухаш стои дека уште пред дипломирањето се вработил како службеник во Правниот оддел на **Министерството за надворешна трговија**, во периодот 1966-1974 година. Како дипломат од кариера во 1974 година бил назначен за *прв секретар* во **Амбасадата во Брисел**, одговорен за европски прашања, а во периодот 1974-1979 бил и *директор* во **Министерството за надворешна трговија**. Еден мандат бил *советник* за трговски прашања во **Амбасадата во Вашингтон**, а по враќањето продолжил како *генерален директор* во **Министерството за трговија и меѓународни економски односи** до 1991 година.

Во Министерството за меѓународни економски односи продолжил во 1990 година како *генерален секретар* и шеф на одделот за европски прашања, а потоа во периодот 1993-1994 бил *државен секретар*, односно државен секретар и претседавач на Канцеларијата за европски прашања при **Министерството за индустрија и трговија** од 1994 година.

Во 1995 година бил назначен за *шеф* на **Постојаната мисија на Унгарија при ЕУ**, а од 1998 година и за *главен преговарач* за **пристапување во ЕУ**.

По пристапувањето, во 2004 година, ја врши функцијата *судија* на **Европскиот суд на правдата**.

Павел **ТЕЛИЧКА** (ЧЕШКА), *дипломат од кариера, политичар*

Дипломирал право на Карловиот универзитет во Прага. Како син на комунистички дипломат, роден е во Вашингтон во 1965 година, а по дипломирањето се придружил кон Комунистичката партија на Чехословачка и се вработил во **Министерството за надворешни работи**.

По вработувањето во 1986 година, во наредните неколку години службувал на повеќе различни позиции во министерството, а бил распореден на служба и во **Постојаната мисија на Чешка во Брисел**. Во 1998 година бил именуван за *Заменик министер за надворешни работи*, а подоцна и за *главен преговарач* за **пристапување во ЕУ**.

По пристапувањето бил именуван за *Еврокомесар за здравство и заштита на потрошувачите* во рамките на Комисијата на Романо Проди. По напуштањето на позицијата во Европската комисија, во декември 2004 основал консултантска компанија со која работел до 2010 година. На европските избори во 2014 година бил избран за член на Европскиот

парламент, а во јули истата година бил избран и за *потпретседател* на **Алијансата на либерали и демократи за Европа** (АЛДЕ).

Меглена **КУНЕВА** (БУГАРИЈА), *новинар, универзитетски професор, политичар*

Родена во Софија, Меглена Кунева дипломирала правни науки на Универзитетот во Софија во 1981 година, а неколку години потоа (според различни извори тоа е 1984, односно 1986 година) стекнала и докторат на правни науки.

Најпрвин работела како *новинар* во правната програма на **Бугарското национално радио**, а напоредно била и *доцент* на **Правниот факултет** во Софија. Во 1990 година се вработила како *постар правен советник* во Владата на Бугарија, позиција на која останала се до 2001 година.

Меѓувремено, додека работела во Владата на Република Бугарија, Кунева специјализирала надворешни работи и еколошко право на Џорџтаун универзитетот во САД, како и на други универзитети во странство.

Во јуни 2001 година била избрана за *пратеник* во бугарскиот парламент, како основач на либералното национално движење на поранешниот цар Симеон Саксбурготски. Во август 2001 година била именувана за *заменик министер* за надворешни работи и *главен преговарач* со **Европската унија**. По свикувањето на Европската конвенција ја претставувала во истата бугарската влада, а во мај 2002 година била именувана за прв *Министер за европски прашања* во Владата на Бугарија.

Позицијата на министер за европски прашања ја задржала и во владата на Сергеј Станишев, како претставник на помалиот коалиционен партнер, по смената на власта на изборите во 2005 година.

На 26 октомври 2006 година беше номинирана за прв **Еврокомесар** од Бугарија, а го водеше портфолиото за заштита на потрошувачи.

Василе **ПУШКАШ** (РОМАНИЈА), *универзитетски професор, дипломат*

Д-р Василе Пушкаш е познат и светски признат професор по меѓународни односи.

Пушкаш студирал историја и општествени науки на Универзитетот во Клуж, каде што дипломирал во 1976 година. Во 1990 година, докторирал историски науки и започнал академска кариера на Универзитетот Бабес-Бољаи.

Помеѓу 1979 и 1990 работел како *доцент, вонреден професор и продекан* на **Факултетот за историја и филозофија**. Во 1995 година бил избран за *декан* на **Факултетот за политички науки и јавна администрација**. Во периодот 1991-1992 бил *директор* на **Романскиот културен центар** во Њујорк, а потоа бил именуван за *Министер-советник* и в.д. Амбасадор на **Романската амбасада во САД** до 1994 година.

Членува во Романското друштво на историчари и историографи, Академијата за политички науки во Њујорк и на Рускиот, Источно-

европскиот и Евроазискиот центар на Универзитетот на Илиноис, како и во надзорниот одбор на романскиот Европски институт.

Во 2001 година се придружил на Социјал-демократската партија, а бил избран за *пратеник* во два мандати 2000-2004 и 2004-2008, кога бил именуван и за *главен преговарач* за **пристапните преговори со ЕУ** и *Министер за европска интеграција*.

Владимир **ДРОБЊАК** (ХРВАТСКА), *новинар, дипломат од кариера*

Дипломирал на Правниот факултет во Загреб во 1980 годината, а веднаш потоа се вработил во редакцијата на угледниот **Вјесник** каде што останал до 1988 година. Најпрвин бил *новинар*, а потоа во последните две години од својата работа и *главен и одговорен уредник* на весникот. Во 1988 година заминал во Њујорк како дописник на дневните весници **Вјесник** и **Вечерни лист**.

Во САД останал како *дописник* до 1992 година кога бил именуван за *заменик на постојаниот претставник* при ООН во Њујорк, а од 1995 бил и *постојан претставник* во мисијата.

По враќањето во Хрватска во 1997 година бил назначен за *помошник-министер и преговарач* за член 5, анекс 1Б од Дејтонскиот договор. Во 1999 година бил назначен за **Национален координатор за Пактот за стабилност** и нешто подоцна, претседавач на третата работна маса на пактот. Бил *член на преговарачкиот тим* за Спогодбата за стабилизација и асоцијација на Хрватска, како и *амбасадор во ЕУ* од 2000 до 2003 година. Во 2003 се преселил повторно во САД, каде што повторно ја извршувал функцијата *Постојан претставник во ООН* до 2005 година.

Во 2005 година бил назначен за *главен преговарач* за **пристапување во ЕУ** се до потпишувањето на Договорот за пристапување во 2012 година. По завршувањето на преговорите, во 2012 година, повторно се вратил во Брисел како *амбасадор во ЕУ*, во тек на една година, односно до пристапувањето на Хрватска во 2013. Од 2013 година повторно е именуван за *постојан претставник во ООН*, функција на која се уште се наоѓа.

Омер **ЧЕЛИК** (ТУРЦИЈА), *новинар, политички аналитичар, политичар*

Дипломирал на Факултетот за економија и административни науки, на одделот за јавна администрација при Универзитетот Гази во Анкара каде што подоцна магистрирал на одделот за политички науки.

По дипломирањето работел како *новинар*, а потоа и како *политички аналитичар*. Во текот на три изборни циклуси бил избран за *пратеник* од Адана и притоа како пратеник од турскиот парламент бил *член* на турската делегација во **Парламентарното собрание на НАТО, Комисијата за надворешни односи** и **Комисијата за екологија** на Големото народно собрание на Турската Република. Во турското собрание претседавал и со интерпарламентарната **група за пријателство и соработка помеѓу**

Турција и САД.

Членува во партијата за Правда и развој на турскиот претседател Реџеп Таип Ердоан каде што ја врши член на Извршниот комитет, а бил и потпретседател за меѓународна соработка во периодот 2010 до 2013 година. Од 2002 година го советува премиерот на Турската Република, Реџеп Таип Ердоан, а бил и *Министер за култура и туризам* во периодот 2013 до 2016 година, односно *Министер за европски прашања и главен преговарач* за **пристапување во ЕУ** од 2016

Александар **ДРЉЕВИЌ** (ЦРНА ГОРА), *граѓански активист, дипломат од кариера*

Дипломирал на Факултетот за земјоделски науки во Подгороциа, а работната кариера ја започнал во прерханбената индустрија како одговорен за контрола на квалитетот и стандардизација. По напуштањето на деловниот свет бил *активист*, а потоа и *директор* на граѓанската организација **Зелена Црна Гора** која била активна во спроведувањето на голем број проекти за заштита на животната средина и одржлив развој. Поседува завидно искуство во управување со меѓународни проекти и во соработка со донаторската заедница.

Посетувал обуки за стручно усовршување во областите животна средина и одржлив развој, како и дипломатија во САД, Франција, Италија и Кина.

По обновувањето на независноста на Црна Гора во 2006 година бил *помошник секретар за европски интеграции* задолжен за странска помош, како и *помошник министер за надворешни работи и европски интеграции* задолжен за Инструментот за претпристапна помош (ИПА). Пред преземањето на должноста главен преговарач на Црна Гора за пристапување во ЕУ бил *генерален директор* на **директоратот за ЕУ и регионална соработка** во Министерството за надворешни работи, а претходно бил и *амбасадор во Рим*, задолжен за Италија, Малта и Сан Марино, но и за агенциите од составот на ООН со седиште во Рим (FAO, WFP, IFAD). За *главен преговарач за пристапување во ЕУ* е именуван во почетокот на 2018 година.

Тања **МИШЧЕВИЌ** (СРБИЈА), *универзитетски професор, граѓански активист, политичар*

Дипломирала на Одделот за меѓународни односи при Факултетот за политички науки во Белград во 1989 година. На истиот факултет магистрирала во 1997 година, а докторирала во 2002 година со тезата „Улогата на меѓународните организации во современиот развој на меѓународното право“. Специјализирала на прашањата за Европската унија на повеќе програми на Универзитетот во Бон во 1998 година, односно на Колеџот на Европа во Бриж во 2004 година.

По дипломирањето останала како вработен на **Факултетот за политички науки** во Белград, каде што во моментот има звање *вонреден професор*
Крај на запис 4

по предметите Меѓународни организации, Систем на ООН, Политика за проширување на ЕУ и Историја на европските интеграции. Како *визитинг професор* предава на **Воената академија** во Србија, во Центарот за европски интеграции на **Универзитетот во Бон**, **Дипломатската академија** на Хрватска и на **Економскиот факултет** и **Правниот факултет** во Подгорица.

Во периодот од 2004 до 2012 година била *Шеф на курсот за Меѓународни организации* на **Дипломатската академија** на Србија, додека во периодот од 2005 до 2009 година била *директор* на **Канцеларијата за европска интеграција** при Владата на Република Србија, *член на преговарачкиот тим* за Спогодбата за стабилизација и асоцијација и *шеф на преговарачкиот тим* за Спогодбата за реадмисија и визна либерализација помеѓу Србија и ЕУ. Во периодот 2009 и 2010 година била член и потпретседател на **Одборот на Агенцијата за антикорупција**. Пред нејзиното именување за главен преговарач за пристапување во ЕУ во 2013 година, во периодот 2011 и 2012 година служела како прв *советник* на министерот за одбрана, а потоа и како *државен секретар* за одбрана и *посебен советник* на заменикот претседател на владата одговорен за надворешна трговија.

Член и *потпретседател* е на **Европското движење** на Србија.